3365

Dia Felis.

Mac

13

DIA FELÍS

DIA FELÍS

ESBÓS DRAMÀTICH, ORIGINAL Y EN VERS

PER

ANTONI MAS Y CASANOVAS

Estrenat ab general agrado,
en lo «Centre de Sant Pere Apóstol» de Barcelona,
lo 1.er de Maig de 1899.

BARCELONA

BIBLIOTECA REGIONAL, Molas, 24, entressol, 1.ª

1900

ES PROPIETAT

Establiment Tipográfich, Casanova, número 13; Barcelona.

DEDICATORIA

AL MEU FILL PEPITO

en lo dia de sa Primera Comunió

Prou voldría ferte ofrena d'un present que correspongués al fet de mes trascendencia de la teva vida; per valiós que fós, no fòra per mí tant estimat com lo present trevallet que, si be es mesquí y pobret en condicions literarias, es fet exprés y respón á tan senyalat acte.

Quan jo hauré dexat aquesta vida, si alguna volta passas los ulls per aquest senzill dramet, compendrás l'alegria que sentia lo teu pare quant te vejé per primera volta endressar tos passos ple de goig á rebrer lo menjar dels angels.

Que segueixis sempre per aquest camí que t'endolcirá las amargors de la vida, es lo que desitja

LO TEU PARE

A. Mas y Casanovas.

ANDREU Senyó, aixís m'agrada véureus;
content, jovial, tranquil.
Sembla que de vostras galtas
fuig lo color malaltís,
y revenintvos las forsas
m'apart vos alsau d'aquí,
caminant com avans féyau.

D. JOSEPH Si tal com fort es l'esprit
pogués dar forsa als meus nervis,
fugiría d'aquí dins
y avuy tindrías de veurem...
¿Ja tens tot lo que 't vaig dir
preparat?

ANDREU ¿Voléu que jo
que tant estimo al petit
per descuit ó negligencia
no hagués fet tot lo precís?
Tot ja está; quan l'hora arribi,
veuréu quins ulls aixerits!
obrirá el noy; y quins salts,
si te que semblá aquest pis
lo cel vessant alegría
y juganthi els serafíns. (Ab misteri.)
També guardo el meu regalo.
si be de valor mesquí;
pobre soch, y tot sent pobre
no 'm sentiria tranquil
si una petita finesa
avuy no fes al Lluís.

D. JOSEPH ¿Y has sapigut callarto
y fins are no m'ho dius?

ANDREU Es que volía sorpendrehos.
¡Oh! també guardo en allí (Signant la calaixera.)
una capsa de las grossas
ab confits de los més fins,
tota forrada de seda
y anella de plata al mitj;
no fora festa complerta
faltanti un xich de *llamí*.
Si jo avuy en ma alegría
fins trobo el sol més bonich.

D. JOSEPH Tu no es possible que sentis
lo goig que jo sento aquí
(Posantse la má demunt del cor.)
y es natural que aixís siga.

No saps lo qu'es tenir fills.
Los que com jo ja son avis
y d'un net com lo que tinch
guapo y tan ple de bondat
y enteniment...

(Andreu deixa d'espolsar y se 'l mira somrihent.)

No; no ho dich
perque la passió me cegui;
tu saps prou com los vehins
se l'están menjant á festas
al veurel tan aixerit
qu'entra y surt, com si fos l'amo
del *entressuelo* al quart pis.

ANDREU Comprench la vostra alegría.
No m'es pas net ell á mi
y disfruto ab sas riallas,
y els seus termes y acudits
escolto ab la boca oberta.
Si riquesas possehís
quan d'aquest mon me'n niría
perqué 's recordés de mi,
totas per ell quedarían.

D. JOSEPH Jo 'm sento molt agrahit,
y estich tan cert, que no dupto
qu'ho farias tal com dius. (Pausa.)
¡Veig que l'hora ja s'acosta
y no portan lo vestit!
Quasi haurias d'arribarte
á ca'l sastre.

ANDREU Cap por tinch;
no trigarán gayre á durlo,
que 'm varen prometre ahir
qu'avuy á la primera hora
lo tindríam.

D. JOSEPH Donchs ves dins
y comensa á trastejar
qu'es despertará en Lluis,
y desseguida qu'es renti
y qu'es comensi á vestir.

(Andreu recull lo plumero y espolsadors y se 'n entra á dins.)

ESCENA II

D. JOSEPH Ab tot lo goig qu'avuy sento (Petita pausa.)
goig pur, intensíssim, gran,
los meus ulls fan qu'espurnejin
un munt de recorts amarchs
que pesan demunt ma testa
y aumentan mes lo meu mal.
Aqui senmanas y mesos
en aquest silló postrat,
vivint, com dintre una tomba
sens poguerme manejar;
igual que si un munt de terra
cobris mos ossos, y el cap
sobre-exís, y per la vista
dongués de vida senyals.
¡Tots aquells que 'l cor anyora
un á un, tots m'han dexat!
Aquesta vuydor que 'm volta
omplena mon cor d'esglay.
Lo meu cervell martiritzan
sense pará un sol instant
y continuament hi desfilan
com un capdell colossal
que per mes qu'es desenrrotlli
may s'arriva al cap-de-vall,
los fets de la meva vida,
qu'ha estat martiri constant;
un rosari en que 'ls misteris
sempre de doló han estat.
(Pausa y pasantse las mans pe 'l cap.)
al igual que 'n fou lo pare
també vaig ser militar.
Per ma sort; ó pe 'ls meus mérits
los galons de capitá
varen lluhir en mas mánegas
quan contava molt pochs anys.
Ple d'il-lusions y esperansas
vareig oferir la má
á una pobre noya orfana
qu'era un ángel de bondat.
Va tenir curta durada

aquell amor noble y gran;
á la guerra van cridarme,
y á la muller vaig dexar
qu'anava prompte á ser mare.
Allá en mitj de los combats,
jo lluytava ab desespero
espèronat per l'afany
d'ascendir en ma carrera
y l'honor de militar.
La guerra va aná estenent
son mantell d'horrors y mals.
Quan vareig rebrer jo novas
de ser ja molt prop l'instant
qu'al mon lo meu fill vindría,
vingué ordre de marxar.
L'enemich ab molts reforsos
venia á pas de gegant;
varem sortí á son encontre
á fi de tallarli el pas.
Será jornada tremenda
digué 'l nostre general;
Deu guiará nostra empresa,
no hos desanimeu soldats... (Pausa.)
Lo cel grís, y espesas boyras
cubrian tots los voltants
d'aquell siti memorable
ahont tingué lloch lo combat.
Coronaba las montanyas
l'enemich atrinxerat,
y sas balas molt certeras
sovintejavan los blanchs
mermant depressa las filas
y esporuguint los soldats.
¡Permetrém que 'ns asenyali
l'historia com á cobarts!
cridá ab veu ronca de rábia
lo nostre brau general,
ensemps, qu'enlayrant l'espasa
obría pas son caball
col·locantse en primer terme
sos ulls brillants com á llamps.
Tal com atrau á l'agulla
y se l'emporta l'imán
derrera seu nos llensarem;
era alló un riu desbordat

qu'arrebassa y se 'n emporta
tot lo que trova á son pas. (Pausa.)
May mes m'he pogut dar compte
del que després va passar;
recordo sols ab prou feynas,
y encare tot esfumat,
que forta set m'abrasava;
que no podía parlar;
qu'aspirant l'olor de pólvora
se 'm dilatava lo nas,
y que lo fum y la boyra
m'entervoliren lo cap
y que... corria... corria. De sopte
no puch avansá un sol pas,
y escorres vareig sentirme
suhor tebi pit avall...
y lo mon aná enfosquintse...
tot á mos ulls s'esborrá...
comensant á donar voltas
plans y montanyas; semblant
com si un estol de diables
pe 'l mon s'hagués escampat
dansant demunt de sa crosta
horribles balls infernals.
Retrunyiren mas orellas.
com mar ayrada ab sos brams.
Semblá 'l mon parar sa marxa
y caurer demunt mon cap. (Pausa llarga.)
Quan me vaig poguer dar compte
de lo qu'había passat
me trovava trist y débil
en un llit d'un hospital
y em miraban envejosos
des d'altres llits los companys.
Elogiá en sa visita
mon valor lo general
prometent per ma proesa
una recompensa gran.
Tan bon punt vaig pogué alsarme
lo correu vaig demanar,
y vaig devorar las cartas
qu'aumentaren lo meu mal.
Ma muller perdé la vida
al dar á llum un infant
que quedava orfe de mare.

¡Quant vareig tardá á curám!
Are, 'm trovo vell é inutil;
sols un orfe m'ha quedat,
aquest net, á quí sos pares
Deu los tinga en santa pau.
(Abaixa lo cap y ab la má que figura te bona se ulls sanglotant.)

ESCENA III

JOSEPH y LLUIS

(Que surt corrents ab cos de camisa y axugantse la cara ab la tovallola y va á fer la amistat al seu avi.)

LLUIS Bon dia y bon'hora avi. ¿Y are?
¡Que teniu! ¿Perque ploreu?
¿No 'm vareu dir qu'aquest día
desitjavau qu'arrivés?
y que de la vostra vida
fora el mes ditxós.

D. JOSEPH Es cert.
Pensaba ab tos pobres pares.
Mira. (Alssant lo cap y axugantse una llágrima.)
Ja no ploro veus.

LLUIS Vaja; ¿vritat qu'hi te trassa?
(Ensenyantli lo pentinat tot rissat.)

D. JOSEPH Y com s'ha lluhit l'Andreu;
(Mirantsel tot cofoy.)
si t'ha fet un pentinat
que ni el mellor perruqué.

LLUIS Ell diu que no vol cap merit;
que 's dócil lo meu cabell,
y el tenirlo així abundant
molt y molt m'afavoreix.

D. JOSEPH Fará ab sas manyaguerias...
que 't tornis vanidoset,
cosa ridicul pe 'ls homens
y pe 'ls nens encare mes.

LLUIS ¿Vaja; per aquesta diada
vritat que ja ho permeteu?
(Mira per tots indrets com buscant alguna cosa.)
¿Que no m'ha portat lo traje?

Veyám; veyám si farém
un bunyol, y vindrá l'hora
y hauré d'aná aixís mateix.
Qu'aquest sastre era molt mandra
ja ho vareig dir al Andreu.

D. JOSEPH No 't despacientis home; (Ab molt carinyo.)
no veus qu'avuy hi ha molts nens
que també estrenarán traje.

LLUIS ¡Si; ja 'l dehuen tenir llest!
(Saltant y fent una postura al avi.)
¡Ah! si vosté pogués veurens;
¡que's pensa quin goig farém!
¡Potser som una trentena!
ja ho crech; si; si, hasta més.
En Roura, en Romeu, en Cendra,
en Rius, en Font, en Robert...
y tants, que ni me 'n recordo.
Y en cotxe que hi anirém.
(Se 'n va fins la porta del foro escolta un moment y torna.)
¿Lo llas ja será ben ample
y ab un sarrell ben espés?
¿Be 'm deuré posá 'l rellotje
que 'm guarda allá dins vosté?

D. JOSEPH Vaig dirte quan fosses home
y avuy ja ho serás, fill meu.
Fins lo teu cor ha posarshi
vindrá Deu dins pochs moments
y tal com tu li ofereixes
avuy pur y trasparent
procura tota ta vida
oferirli aixís mateix.
(Trucan y Lluis corra d'un cantó al altre.)

LLUIS Deuhen vení de ca 'l sastre.

D. JOSEPH ¿No ho sents que trucan, Andreu?

LLUIS Ja hi 'niré jo á obrí la porta.
(Se 'n va y surt Andreu travessa per l'escena figurant va á obrir.)

D. JOSEPH No sap que 's fa de content.
Los primers anys de la vida
qu'hermosos son y que breus;
y tant depressa que passan,
y fugen per un may mes.

ESCENA IV

JOSEPH, LLUIS y ANDREU

(ab un traje penjat al bras; al altre ma una capsa de cartró ahont hi porta lo llas de primera comunió y una gorra ab viscera de xarol.)

ANDREU ¿Que no veus que l'entmatxucas?
(Alsant lo bras enlayre com privant á Lluis de tocar el vestit.)
¡Ay diantre de xicot!

D. JOSEPH Apa vesteixte depressa
qu'aviat vindrán los noys
y no podrán esperarse

LLUIS ¡Fins sabatas de xarol!
(Adonantse d'unas sabatas que hi haurá col·locadas sota la calaxera.)

D. JOSEPH Andreu, porta el teu regalo.

ANDREU (Treyentse un estoix de la butxaca lo presenta á Joseph y aquest fa obrir o á Lluis.)

LLUIS ¡Uns gemelos y botons!
(Durant tota aquesta escena Lluis se va vestint tenint molt compte en ferho per l'ordre que marca 'l diálech.)
Que son bonichs! y com brillan!
¡T'has lluhit! ¿Dehuen ser d'or?
Son comprats dels seus ahorros;
sols per'xó han de ser molt bons,
procura guardarlos sempre
com memoria d'aquest jorn.
Al Andreu estimal forsa;
tant, com me l'estimo jo
qu'agrahit l'estaré sempre,
puig la vida mes d'un cop
m'ha salvat.

ANDREU Que 'm plau senyó
sentí aixó dels vostres llabis;
pro no 'n soch mereixedor
que se 'm fassan tals lloansas
qu'exajeran molt y molt,
fent que cosas molt senzillas
prengan grossas proporcions.
Fins aqui, lo que jo hi fet
¿no ho hauría fet tothom

qu'una mare cristiana
hagués filtrat en son cor
las doctrinas predicadas
per lo nostre Redemptó?
Si el fer bé y l'amar al próxim
ja ho aprenguí en lo bressol.
Treu la planta rica ufana
si han sembrat bona llavor
y el jardiner que la cuyda
arrenca en bona ocasió
tota classe de maluras
que van minant los seus brots.

LLUIS Arrodillems y senyemnos, (Ab beu burlona.)
ja es aqui el predicador
Vaja, á veurer si m'ajudas (Fent forsas.)
que no 'm se cordá aquest coll.

ANDREU No aixís home, no 'l forsejis (Cordantli.)
que vas á arrugarlo tot
y després quan será l'hora
ja 't dich que 'n farás de goig

D. JOSEPH Es l'estampa del seu pare;
ja son ben iguals en tot.
Si avuy pogués contemplarlo
tal com me 'l contemplo jo,
y anar en sa companyía
fins als peus del sacerdot,
no crech cambies sa joya
per cap altre d'aquest mon.
Avuy sos companys de classe
podrán anar tots cofoys
confosos ab los seus pares.
¡Tu fill meu hi anirás sol!

ANDREU ¡Sol heu dit! De cap manera
(Deixant á Lluis que figura ja li ha cordat lo coll y dirijintse á D. Joseph.)
si vos permeteu, senyó,
que jo á n'ells los representi;
res mes desitja el meu cor.
Surtint de mans de la dida
ja 'm varen confiá el noy;
y ha estat en ma companyía
sempre vivint junts los dos.
Al acabar lo servici
podía entornarmen jo
á viurer en lo meu poble

hont m'hi guardan tants recorts.
No obstant no vareig pas ferho;
inútil, vell y tot sol
veyentvos, em mancá forsas
per abandonahos als dos,
y sentint ja lo carinyo
aferrat fondo en mon cor
envers aquest pobret orfe,
vaig olvidarme de tot
y em vaig dir: No; tú aquí 't quedas,
¿quin carinyo 't resta al mon?
Jo, en vos may he vist l'amo,
y vos com un servidor
jamay á mi m'heu tractat,
y m'heu fet mils de favors.
Crech que 's just lo que demano
y es lley l'acompanyi jo
pera poguer demostrarvos
mon agrahiment si es fort
pel pobre vell y pel orfe,
únichs sers per qui en lo mon
ab goig jo la sanch daría
per estalvialshi un dol.

D. JOSEPH Vina aquí, vull abrassarte.

LLUIS Jo també y estreny ben fort. (S'abrassan.)

ANDREU Com puch deixar d'estimarte;
avans que posible fos
lo mon no daría voltas
ni ens escalfaría el sol.

LLUIS (Mirantse content los pantalons que acaba de posarse.)
Be vaja, digas que 't sembla,
¿m'están be aquests pantalons?

ANDREU Si ja semblas tot un home.

LLUIS Que se sap vestir tot sol.

D. JOSEPH Y que ha de ferho depressa
ó sino vindrán los noys
y li dirán pare mandra.

LLUIS (Calsantse las botinas.)
No hi ha res com lo xarol,
mira Andreu s'hi veu la cara.

ANDREU (Mirantseli lo calsat.)
Es molt cert; y fins veig jo
que en aquest moment retratan
un noyet pretenciós.

LLUIS Bueno, bueno, no critiquis;

¿qué no hu has estat de noy?

ANDREU May podría ser ja un home
casi vell com are soch.
També jo en ma pobre casa
vareig passar aquest jorn,
lo més felís de ma vida;
y recordo encar lo goig
ab que los meus pobres pares
varen ferme un vestit nou;
y veig la petita esglesia,
y el venerable rector
mitj-corvat, cabells blanquíssims,
entre sas mans l o *Copó*
repartint l'*Hostia Sagrada*;
y contemplo de genolls
los meus companys de l'escola
prenent la comunió,
hermossejant tan bell cuadro
los riallers raigs del sol
que confonen ab llum rica
los llums del altar major
y els aucells cantan un himne
ab sos sentits refiloys.

LLUIS Si sapiguesses fer versos
no ho haurías dit millor.
¿Qué no hi vas may al teu poble?

ANDREU Un día hi anirém tots dos
y veurás l'antiga casa
de ma familia bressol,
y el recó de cementiri
hont en pau descansan tots.

LLUIS (Mostrant la corbata que acaba de posarse.)
¿La porto be la corbata?

ANDREU ¡Qu'has de dur be, tabalot!
¿veus aquest bossí de llauna?
(Girant la corbata al revés y ensenyantli.)
va ficat dintre 'l botó
y la priva d'aquest modo
que cavalqui sobre 'l coll.
(Li posa la corbata y en tant Lluis li pega una patacada á la cara.)

LLUIS ¡Ay Andreuhet que t'estimo!

ANDREU Vaja estigas quiet boig;
mira que sino aquí 't planto
y te las compons tot sol.

LLUIS (Cómicament.)
¡Ay Andreuhet! fill no ploris
que ja 't donare un bobó.

D. JOSEPH Sempre está per fer gatzara,
ay caramba de xicot.

ANDREU (Donantli l'armilla.)
Apa te, posat l'armilla.

LLUIS (Posantsela y agafant l'americana tot seguit)
¿Y no farás més lo bot?

ANDREU Noy, aquest gech que be 't pinta;
alsa els brassos, aixís, ¿pots?
(Lluis alsa els brassos y Andreu li passa las mans per sota las aixellas, com assegurantse que no li tiva.)
Veyám, camina una mica.
(Lluis dona uns quants passos pel fondo, contemplantse tot satisfet.)
Semblarás tot un senyó;
ja está composta la nuvia.
(Fa com que li treu una embasta de la solapa.)
¿Li sembla avi si fa goig?
(Agafa á Lluis per una má y lo presenta á Joseph que se 'l mira amorosament y fa que s'assenti á un dels brassos de la cadira.)

D. JOSEPH Deixa que 't contempli l'avi;
¿vritat que l'estimas molt?

LLUIS L'amor que no puch da als pares
en un sol per vos lo fonch,
y quan arrivi á ser home
sabré honrá lo vostre nom.

D. JOSEPH Portam lo llas de la capsa (A Andreu.)
que li vull posarli jo.
(Andreu obra la capsa y li dona lo llas.)
¡Deu meu! quinas mans més tontas,
y com me tremola el pols;
més que dels anys y las penas
es de la gran emoció
que'm traba els mots en los llabis
y em fa bategar lo cor,
omplenant mos ulls de llágrimas
que minvan lo meu condol.
(Acaba de fixarli el llas y s'aixuga las llágrimas.)
Próxim ja al fí de ma vida
á Deu demano tant sols
vessi demunt teu la ditxa
que disfrutém en aquest jorn;

y als temporals de la vida
y al buí de las passions
vetllant per tu t'en aparti
portante segur á port.

LLUIS Fora, fora la tristesa;
vaja, aixuguéu vostres plors.
(Li passa la má pels ulls.)
¡Com voléu que aíxís no siga
pregantli un avi tan bo!
(En aquest moment se sent soroll de cotxes y Lluis corre á á la finestra.
Mira, ja baixan del cotxe
y á l'escala entran els noys.

D. JOSEPH Obrals Andreu que vull veurels
y feslos entrá aquí tots.

LLUIS (Apartantse de la finestra.)
Quan entrarém en l'esglesia
per ordre de dos en dos
semblará el día de *Corpus*
quan entra la professó.

ESCENA FINAL

JOSEPH, LLUIS y ANDREU que surt rodejat d'una colla de noys, tots tot ab lo trajo de primera comunió, ab llas y lo més elegantets possible. Lluis al veurels se treu la gorra fent assaludos y entonant la marxa real.

NOY 1.er Bon día y bon hora. (Se treuhen las gorras.)
Planas,
¿ja estás á punt?

D. JOSEPH Entréu fills,
un instant vull contemplarvos.
¿Estéu contents?

NOY 1.er ¡Oh! sí, si.
¿Con es possible no estarho
si avuy tot nos somriu?
(Agafant una má al Lluis y posantli l'altre amigablement demunt l'espatlla.)
¿Saps lo que 'ns ha dit el mestre?

LLUIS Ho sabré quan m'ho hagis dit.

Y 1.er Que 'ns passejarém pel Parque
y després tots reunits,
en lo jardí del col-legi
hi haurá refresch, y te allí
un fotógrafo ab la máquina
per retratans tot seguit.

LUIS Y quedarém de primera
ab un día tan bonich.
¿Li farém fe un cuadro avi
y el penjarém aquí dalt?
(Signant á la paret del fondo.)

JOSEPH Se fará tal com desitjas
un no per tú, may lo tinch.

LUIS (Saltant alegre fa brasset ab l'Andreu y se 'n va cap á la porta.)
Hasta la tornada avi;
aném Andreu tot seguit.
(Joseph se queda ab lo cap entre las mans. Andreu al ser al dintell de la porta se gira, y al veurer á Jóseph en aquella postura lo signa á Lluis y aquest treyentse la gorra corra á besarli la má y l'avi agafantli lo cap entre sas mans li fa un petó al front; fa un esfors suprém com volguent abandonar lo silló y torna á caure en lo mateix sens forsas, y ab molta emoció dirá los últimsve rsos. Ben cuydat aquest cuadro.)

JOSEPH Lo senyor te benehesca
com jo 't beneheixo, fill;
y sovint... sovint recorda
aquest día tant felís.
Volant en ta companyía
l'ánima ab tú se 'n ve allí;
aquest pobre cos inútil,
aquest se queda aquí dins;
y en tant que 'ls dos seréu fora,
á Deu pregaré tranquil,
perque sa divina gracia
no hos deixi fins á morir.
(Los noys se 'n van fent grans demostracións d'alegría, parlant ab veu alta; lo vell los contempla sortir allargant lo cap per demunt del silló y al extingirse las veus, baixa lo teló pausadament.)